אי משום ערב הפסח לאו שיורא הוא דהא מני רבי יהודה היא [א]דאמר מימיהם של כת שלישית לא הגיעה לומר [1]אהבתי כי ישמע ה' מפני שהיו עמה מועטין [ב](הא אוקימנא) דלא כר' יהודה ודלמא האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא אלא מאי שייר דהאי שייר ערב הפסח שחל להיות בערב שבת אפיק שית ועייל שית: ואין מוספין על מ"ח: ולא והא איכא ערב הפסח שחל להיות בשבת דאי לרבי יהודה חמשין וחדא אי לרבנן חמשין ושבע כי קתני מידי דאיתיה בכל שנה ערב הפסח שחל להיות בשבת דליתיה בכל שנה ושנה לא קתני אטו ע"ש שבתוך החג מי איתיה בכל שנה זימנין דלא משכחת ליה והיכי דמי כגון שחל יום טוב ראשון בערב שבת כי מקלעינן יום טוב ראשון בערב שבת מדחי דחינן ליה מאי טעמא כיון דאיקלע יו"ט הראשון של חג להיות בע"ש יוה"כ אימת הוי בחד בשבת הלכך דחינן ליה ומי דחינן ליה והא תנן [ג]חלבי שבת קריבין ביוה"כ ואמר רבי זירא כי הוינן בי רב בבבל הוה אמרי הא דתניא [ד][א]יום הכפורים שחל להיות ערב שבת לא היו תוקעין ובמוצאי שבת לא היו מבדילין דברי הכל היא כי סליקית להתם אשכחתיה לרבי יהודה בריה דר' שמעון בן פזי דיתיב וקאמר ר"ע היא לא קשיא הא רבנן הא אחרים היא דתניא [ה]אחרים אומרים [ב]אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ארבעה ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת חמשה מיתיבי [ג]ראש חדש שחל להיות בשבת שיר של ראש חדש דוחה שיר של שבת ואי איתא לימא דשבת ולימא דראש חדש אמר רב ספרא מאי דוחה דוחה לקדם ואמאי תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם אמר ר' יוחנן לידע שהוקבע ראש חדש בזמנו והאי היכירא עבדינן הא היכירא אחריתא עבדינן [ו](דתניא) [ז]חלבי [ד]תמיד של שחר ניתנין מחצי כבש ולמטה [ח]במזרח ושל מוספין ניתנין מחצי כבש ולמטה [ט]במערב ושל ראש חדש ניתנין תחת כרכוב המזבח ולמטה

ואמר

ערב הפסח. שיש בשחיטת פסח כ"ז תקיעות שהפסח נשחט בג' כתות כת אחר כת כדאמר בתמיד נשחט (פסחים דף סד.) וכל כת קורא את ההלל ג' פעמים שהיו פסחיהם מרובין והיו טעונין הלל בשחיטתם ולא היו מספיקין לשחוט פסחם כל כת וכת עד שיקראוהו שלש פעמים ואף על גב דתנן התם אע"פ שלא שילשו מימיהן היינו לא גמרו פעם שלישית כולו אבל מיהו אין כת שלא היתה גומרתו שתי פעמים ומתחלת בו פעם שלישית ואין חסר מן התקיעות כלום שבתחילת קריאתו תוקעין וכל קריאה ג' תקיעות: **לא הגיעה לאהבתי.** של קריאה ראשונה ואין בה אלא ג' תקיעות מפני שעמה מועטין שבשתי כתות הראשונות נתמלאה העזרה לכל כת ונשאר כת שלישית במעט ולא היה שחיטת פסחיהן מארכת בכדי קריאת שלש הללות: **והאמרת רישא דלא כרבי יהודה.** דאי ר' יהודה תקיעה ותרועה ותקיעה בחדא מני להו: **סבר לה כוותיה בחדא.** בערב הפסח ופליג עליה במנין התקיעות: **ולא.** הואיל ואיכא לאוקמה כרבי יהודה מאי שייר דהאי שייר: **ערב הפסח שחל להיות בערב שבת דאפיק שית.** מתקיעות כת שלישית כר' יהודה: **ועייל שית.** דכל ערב שבת דהבטלה והבדלה: **ולא מוספין על מ"ח ולא.** בתמיהה גרסינן ליה: **דאי לרבי יהודה חמשין וחדא.** כ"א שבכל יום ותשעה דמוספין הרי שלשים ושמונה עשרה דשתי כתות ושלשה דכת שלישית הרי חמשין וחדא: **זימנין דלא משכחת לה.** שיהו בו תקיעות דמילוי המים דמתני': **והיכי דמי כגון שחל יו"ט הראשון בערב שבת.** דשמחת בית השואבה לא דחיא יום טוב כדתנן מוצאי יו"ט כו' וכי מטי תו ערב שבת הוה ליה שמיני עצרת: **מידחא דחינן ליה.** ועבדינן ליה אלול מעובר כי היכי דליקלע ראש השנה בשבת: **מ"ט כו' בחד בשבא.** וחיישינן משום ירקייא ומשום מתייא כדאיתא בראש השנה (דף כ.): **והתנן.** פרק אלו קשרים: **חלבי שבת.** של תמיד של בין הערבים קריבין ביום הכפורים שחל במוצאי שבת אלמא חייל יוה"כ במוצאי שבת: **ואמר ר' זירא.** התם באלו קשרים: **כי הוינן בבבל הוה אמרי הא דתניא יוה"כ שחל להיות בע"ש לא היו תוקעין.** להבטיל ולהבדיל משום דיום הכפורים נמי לאו מלאכה עביד: **ובמוצאי שבת.** ואם חל יוה"כ להיות במוצאי שבת: **לא היו מבדילין.** על הכוס בין קודש לקודש כדרך שמבדילין משבת ליו"ט דהתם הוא שהיוצא חמור והנכנס קל אבל כאן הנכנס חמור כיוצא לענין כל איסור מלאכה והוה אמרינן דברי הכל היא בין לרבי ישמעאל בין לר"ע דפליגי גבי חלבי שבת קריבין ביוה"כ מיתוקמה: **כי סליקית להתם אשכחתיה לרבי יהודה בריה דר' שמעון בן פזי דיתיב וקאמר ר"ע היא.** והתם מפרש למילתיה. מיהו שמעינן נמי מברייתא דחל יוה"כ במוצאי שבת: **הא רבנן הא אחרים.** מתני' רבנן דפליגי אדאחרים ואמרי מעברין החדש לצורך הלכך ר"ה בערב שבת לא מיקלע דדחינן ליה והנך מתניתין דאמרי מיקלע ולא אמרינן דחינן אחרים היא דאמרי אין מעברין את החדש לצורך: **אלא ארבעה ימים בלבד.** אם זה באחד בשבת יחול לשנה הבאה בחמישי בשבת דהיינו ארבעה ימים. וזה הסדר לפי מולד לבנה הוא שבין מולד למולד עשרים ותשעה יום ומחצה לשני מולדות חמשים ותשעה נמצא כל חדשי השנה אחד מלא ואחד חסר ואחרים סבירא להו דאין מעברין ואין מחסרין שום חודש לצורך אלא קובעים ראשי חדשים אחד מלא ואחד חסר לעולם נמצא בין פסח לפסח ד' ימים ששה מלאים וששה חסרים שלש מאות וחמשים וארבעה ימים הן שלש מאות וחמשים ימים חמשים שבועות נמצאו ד' יתירים בין קביעת שנה זו לקביעת שנה הבאה: **ואם היתה שנה מעוברת חמשה.** דקסבר חדש העיבור לעולם חסר עשרים ושמונה ימים שלו ארבעה שבועות נמצא יום אחד יתר תנהו על ארבעה ימים שבשנה פשוטה הרי חמשה: **מיתיבי.** לרבי אחא דאמר תוקעין על כל מוסף ומוסף: **לידע שהוקבע ראש חדש בזמנו.** האי חשיבותא עבדינן ליה להיכרא שיכירו דפשיטא להו לב"ד שקידשוהו כהלכתו ולא יגמגם לב אדם עליו דרוב בני אדם לא ראו חידוש הלבנה: **חלבי התמיד.** ה"ה לכל אבריו דכל אברי עולה קרי חלבי: **ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרח.** ששה כהנים הזוכים בהולכת אברים כדאמרינן בסדר יומא (דף כז.) מסדרין אותו בתחתיתו של כבש מחציו ולמטה במזרחו של כבש עד שיבא המעלה ומקטירן מן הכבש ולמזבח. וזה היה סימן שהן של תמיד שפעמים היו מתעכבין אברי תמיד עד המוסף והיה צריך היכר שלא יקטירו למוספין קודם לעולת התמיד דהא מפקינן מקרא שאין שום קרבן קודם על המערכה לתמיד של שחר הלכך היה צריך היכר: **ושל מוספין.** ניתנין כנגדו במערבו של כבש שהכבש רחבו שש עשרה אמה מן המזרח למערב ואורכו ל"ב מן הצפון לדרום: **ושל ראשי חדשים.** אברים של מוספי ראשי חדשים ניתנין היו בכבש סמוך לכרכוב המזבח למטה הימנו מעט דהיינו בחצי העליון של כבש שכל הכבש אורכו שלשים ושתים ואינו משפע ועולה אלא תשע אמות השש אמות מן הארץ לסובב והשלש מן הסובב ולמעלה נמצאו שני שלישי אורך הכבש מן הארץ לסובב:

וא"ר

אי משום ערב הפסח לאו שיורא הוא הא מני רבי יהודה היא. תימה וכי יעמידנה כר' יהודה כדי שיקשה לו וכי האי גוונא איכא בנזיר פרק שלשה מינים (דף לח: ושם) אי משום גלוח לאו שיורא הוא וכן בב"ק ספ"ק (דף טו.) ובכתובות פרק אלו נערות (דף מא. ושם) אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא (א) בההוא ניחא טפי דאיצטריך ליה למימר הכי כדי שלא יקשה למ"ד פלגא נזקא ממונא דשייר חצי כופר מאי שייר דהאי שייר: **כגון** שחל יו"ט הראשון של חג להיות בערב שבת. דאין תקיעות של שמחת בית השואבה דוחות יו"ט אע"פ שהתקיעות של בטלה ממלאכות דוחות יו"ט כדתנן בסוף פ"ק דחולין (דף כו:) והטעם פי' בריש פירקין: **אלא** ד' ימים בלבד. דקסבר אין מעברין את החדש לעולם וכולם הולכים לפי המולדות ובפרק ב' דערכין (דף ט: ושם) פריך דאיכא יומא דשעי לתלת שנין ואיכא יומא דחלקים לתלתין שנין לפי שיש עדיין שמונה שעות ותתע"ו חלקים ועולות השעות יום אחד לסוף שלש שנים והחלקים עולין ליום לסוף שלשים שנה ומשני כיון דליתא בכולי שני לא קחשיב: **ואמאי** תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. בלא רב ספרא יכול להקשות כן: **דתניא** אברי תמיד ניתנין מחצי כבש ולמטה במערב ושל מוספין ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרח ושל ראשי חדשים ניתנין על כרכוב המזבח ולמעלה. והיא שנויה כן בסוף מסכת שקלים (פ"ח מ"ח) ואין גירסת הספרים שלפנינו נכונה:

אתקין

יח א מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה כא סמג לאוין סה:
יט ב סמג עשין מג:
כ ג מיי' פ"ו מהלכות תמידין הלכה י:
כא ד מיי' שם הל' ג:

◆

תורה אור השלם

1. אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי:
תהלים קטז א

◆

רבינו חננאל

ואמרינן לא יכלת למימר הכי, דאית לן למימר משנתנו ר' יהודה היא דאמר מימיה של כת שלישית לא הגיעה לאהבתי כי ישמע ה' מפני שעמה מועטין, ואין להן פסחים הרבה כדי שיתעכבו בהן, ולא משכחת בערב פסח (דר') [לר'] יהודה אלא מ"ב תקיעות, הילכך לאו שיורא הוא. **ואמרינן** והא אמרת מתני' דלא כר' יהודה, דמתניתין (ד)קתני מ"ח ור' יהודה תני י"ו. **ופרקינן** האי תנא סבר לה כוותיה בערב הפסח, שאין שם אלא מ"ח תקיעות, ופליג עליה בחדא בתקיעות דחשיב כל תלתא חד. הלכך שיורא דערב הפסח לאו שיורא הוא. **ואקשינן** והא איכא ערב הפסח שחל להיות בערב שבת דמשכחת אפי' לרבי יהודה מ"ח תקיעות, כיצד, כ"א שבכל יום וט' לכת הראשונה וט' לכת השניה וג' לשלישית הרי כאן מ"ב, וג' להבטיל וג' להבדיל בין קדש לחול. אלא שיירה, הא נמי ראש השנה שחל בשבת שיירה. **ואהדרינן לאקשויי** אהא דתנן ואין מוסיפין על מ"ח, ולאו והא איכא ערב הפסח שחל בשבת, דאית תמן כ"א תקיעות שבכל יום, וי"ח לב' כתות וג' לשלישית הרי מ"ב, וט' למוספי שבת הרי נ"א אליביה דר' יהודה. ולרבנן דמוסיפין ששה לכת השלישית, הרי נ"ז תקיעות. **ופרקינן** כיון דליתה בכל (ה)שנה לא [חשיב. **ואקשינן** ע"ש שבתוך החג נמי לא] שכיח בכל (ה)שנה, דזמנין דמקלע יום טוב ראשון בערב שבת, ואין תוקעין למילוי המים ביום טוב, ולא משכחת לה מ"ח תקיעות בערב שבת. **ופרקינן** כי מקלע ראש השנה בערב שבת, אתי יום הכיפורים אחר השבת, ודחינן ליה. (הם) [וכן] הכי נמי כי מקלע ברביעי אתי יום הכיפורים בערב שבת, ודחינן להו, דלא למקלע יום הכיפורים סמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה. **ירושלמי** במס' מגילה בתחילה, לית כאן חל להיות בשני בשבת ולא חל להיות בשבת, דאי חל בשני, חל צומא רבא בחד בשבתא, ואי (בחד) [חל] בשבתא צומא רבא בערובתא. הלכך לא מקלע יום טוב ראשון בערב שבת לעולם. **ומקשינן** איני דלא חייל יום הכיפורים סמוך [ל]שבת ובאחד בשבת לעולם, והתנן במסכת שבת פרק אלו קשרים חלבי שבת קריבין ביום הכיפורים. ואמר ר' זירא כי הוינן בבבל הוה אמרינן הא דתנן יום הכיפורים שחל להיות בערב שבת לא היו תוקעין ובמוצאי שבת לא היו מבדילין, דברי הכל היא. אלמא חייל יום הכיפורים להיות בערב שבת ובאחד בשבת, ולא קא דחו ליה. **ופרקינן** הא דאמר ר' זירא דברי הכל היא ליתא, אלא מתני' דהתם אחרים היא דלית להו דחויים, [נ"א: ופריק כי מקלע ר"ה בע"ש אתי יוה"כ

רבינו חננאל (המשך)

באחד בשבת ודחינן ליה. ה"נ כי מיקלע ברביעי אתי יוהכ"פ בע"ש. ומתני' דהתם אחרים היא דלית ליה דחיותא] אלא לעולם סבר כולהו ירחי אחד מלא ואחר חסר. דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ד' ימים בלבד, ואם היתה השנה מעוברת חמשה. וקיימא לן דלא הוי בקי ר' מאיר בסוד העיבור. והא דאחרים מיפרשא בערכין בפרק אין בערכין, ובשבת בסוף אלו קשרים. **ואסיקנא** דהא [ד]ר' זירא לאו דברי הכל היא, ולעולם לרבנן כל אימת דמתרמי הכי דחינן ליה כי היכי דמסירי להו בסוד העיבור [הלכה] למשה מסיני, והאי הלכה לא אימסירא ליה לר' מאיר. **תוב מותבינן** אהא דר' אחא, ראש חודש שחל [להיות] בשבת, שיר של ראש חודש דוחה את של שבת. ואם איתא לדר' אחא, ליתני שיר דראש חודש [במוסף דראש חודש] ושיר של שבת במוסף של שבת. **ופרקינן**, אמר רב ספרא איכא למימר דאמרי האי והאי, ומאי דוחה דקתני, דקדים דראש חודש. והא שבת תדיר, ותנן תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. **ופריק** ר' יוחנן, להודיע שהוקבע ראש חודש בזמנו, מקדימין שאינו תדיר. איני והא הכירא אחרינא עבדינן ליה, באברים,

מסורת הש"ס

א) פסחים סד., ב) והא אמרת רישא דלא כר"י. רש"ל, ג) שבת קיג. [יומא מו.], ד) [שבת קיד:], ה) [תוספתא ערכין פ"א ה"ד] שבת פז: ר"ה ו: [ודף כ.] ערכין ט., ו) [צ"ל דתנן], ז) שקלים פ"ח מ"ח, ח) ס"א במערב, ט) ס"א במזרח וכ"פ הרמב"ם,

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אי משום וכו' לאו שיורא הוא ומיהו בההיא ניחא:

◆

מוסף רש"י

לא הגיעה לומר אהבתי. אפילו פעם ראשון (פסחים סד.). **יום הכפורים שחל להיות ערב שבת לא היו תוקעין.** שש תקיעות שתוקעין בערב שבת להבטיל ולהבדיל, משום דיוה"כ קדוש כשבת ואסור בכל מלאכה, **ובמוצאי שבת,** אם חל בו יוה"כ, **לא היו מבדילין.** בתפלה המבדיל בין קודש לקודש, כמו שמבדילין ביו"ט שחל להיות במוצ"ש (שבת קיד:). **אלא ארבעה ימים בלבד.** כשאתה קובע כל החדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר, הוו ארבעה ימים בין תחלת שנה לתחלת שנה אחרת, שמנין חדשי לבנה כסדרן שנ"ד ימים, כולן שבועין, חוץ מארבעה ימים (שבת פז:) אם נקבע עכשיו באחד בשבת יהא לשנה הבאה בחמישי בשבת, שזה חשבון שנים עשר חודש אחד מלא ואחד חסר עולה לשנ"ד ימים, והשלש מאות וחמישים כולם שבועים נמצא נדחה להלן ארבעה ימים (ר"ה כ. וכעי"ז שם ו: וערכין ט:). **ואם היתה שנה מעוברת חמשה.** שמוסיפין עליה חודש חסר שדוחה להן מן שבועים שלמים יום אחד (ר"ה כ.) קסבר חודש עיבור לעולם חסר ואינו דוחה את המועדות אלא יום אחד שהוא יתר על ד' שבועות (שם ו:).